TYGODNIK BBN

PRZEGLĄD INFORMACJI O BEZPIECZEŃSTWIE NARODOWYM WRAZ Z KOMENTARZEM

Numer 38
17-23 czerwca 2011 r.

BIURO BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Spis treści

Redukcja sił USA w Afganistanie 3

II konferencja plenarna Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego 3

Wyzwania stojące przed unijną polityką sąsiedztwa 4

20-lecie traktatu polsko-niemieckiego 6

Porozumienie między BOR a amerykańskimi służbami specjalnymi 8

Ćwiczenia służb kontrwywiadowczych w Polsce 9

Nowelizacja prawa atomowego jako prawny instrument rozwoju polskiego sektora jądrowego i promocji energetyki jądrowej 10

Redukcja sił USA w Afganistanie

22 czerwca 2011 r. prezydent USA Barack Obama ogłosił radykalny plan redukcji amerykańskich sił w Afganistanie. W ciągu 12 miesięcy – rozpoczynając od lipca br. – wycofanych zostanie 33 tys. żołnierzy, w tym 10 tys. do końca roku[1].

Plan Baracka Obamy został pozytywnie oceniony na świecie. Sekretarz generalny NATO Anders Fogh Rasmussen powiedział, że "decyzja ta jest naturalnym następstwem" normalizacji sytuacji w Afganistanie[2]. Deklaracje prezydenta USA z zadowoleniem przyjął również prezydent Afganistanu Hamid Karzaj[3].

Z kolei w Stanach Zjednoczonych odezwały się głosy krytyki. Wielu przedstawicieli partii demokratycznej stwierdziło, że prezydent jest zbyt ostrożny, a republikanie uznali, że naraża on na niebezpieczeństwo amerykańskie interesy. Natomiast szef połączonych sztabów admirał Mike Mullen przyznał, że początkowo opowiadał się za mniejszą redukcją wojsk[4].

Deklaracja prezydenta USA Baracka Obamy, chociaż wynika przede wszystkim z oceny interesów bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych, to mocny sygnał jego determinacji w realizacji strategii NATO wobec Afganistanu przyjętej na szczycie w Lizbonie w listopadzie 2011 r. Uzgodniono wówczas strategię tzw. *transition* – stopniowego przekazywania siłom afgańskim odpowiedzialności za bezpieczeństwo państwa do końca 2014 r. Decyzja Białego Domu to sygnał odejścia od „militarno-operacyjnego" myślenia o operacji agańskiej (uzależniającego decyzje o dalszym zaangażowaniu głównie od oceny wskaźników bezpieczeństwa wojskowego) i przyjęcia przede wszystkim perspektywy politycznej. Takie podejście da Stanom Zjednoczonym i innym członkom ISAF możliwość kierowania się własnymi celami w realizacji dalszych zadań wobec Afganistanu, natomiast strona afgańska będzie zmuszona do wzmożenia własnych działań w celu dostosowania się do planów opracowanych przez państwa ISAF.

Plan prezydenta Obamy jest zbieżny z podejściem RP, zdefiniowanym przez prezydenta Bronisława Komorowskiego jeszcze przed szczytem w Lizbonie i potwierdzonym na nim. Polska strategia również zakłada rozpoczęcie redukcji zaangażowania wojskowego w Afganistanie w tym roku. Już kolejna zmiana kontyngentu, która będzie wysyłana do Afganistanu jesienią br., rozpocznie ten proces, który będzie skoordynowany z przejściem do zadań szkoleniowych i przekazywaniem odpowiedzialności za poszczególne części prowincji Ghazni.

II konferencja plenarna Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego

16 czerwca 2011 r. z udziałem prezydenta Bronisława Komorowskiego odbyła się II konferencja plenarna Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego (SPBN), w czasie której

przedstawiono materiał roboczy opracowany przez Zespół Oceny Środowiska Bezpieczeństwa. Celem konferencji była próba oceny kształtowania się strategicznych warunków zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa Polski oraz ich prognozy w perspektywie 20 lat.

W konferencji, oprócz członków Komisji SPBN, uczestniczyli doradcy prezydenta RP, przedstawiciele rządu i parlamentu, wybitni przedstawiciele świata nauki, gospodarki i polityki oraz eksperci w dziedzinie bezpieczeństwa[5].

Następna konferencja plenarna, planowana na wrzesień 2011 roku, poświęcona będzie omówieniu wyników prac Zespołu Koncepcji Działań Strategicznych. Prace nad SPBN mają natomiast zakończyć się w połowie 2012 r., a ich rezultaty będą podstawą do weryfikacji zapisów zawartych w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2007 r.

W czasie II konferencji plenarnej SPBN Zespół Oceny Środowiska Bezpieczeństwa, kierowany przez ambasadora Jerzego M. Nowaka, przedstawił główne tezy drugiego rozdziału Raportu końcowego, obejmujące oceny, prognozy i scenariusze rozwoju środowiska zewnętrznego i wewnętrznego bezpieczeństwa Polski.

Zaprezentowany rozdział zawiera analizę środowiska bezpieczeństwa w trzech wymiarach: globalnym, regionalnym (europejskim) oraz wewnętrznym. Uznano, że aspekty wewnętrzne mają obecnie większe znaczenie dla bezpieczeństwa narodowego niż aspekty zewnętrzne. W materiale zaprezentowano też scenariusze możliwych zmian w środowisku bezpieczeństwa.

Podczas dyskusji plenarnej zgłoszono uwagi, z których najważniejsze dotyczyły zasadności rozszerzenia materiału o zagrożenia w cyberprzestrzeni i problematykę demograficzną. Zespół pogłębi też analizę kwestii związanych m.in. z bezpieczeństwem energetycznym oraz kapitałem społecznym i ludzkim.

Strategiczny Przegląd Bezpieczeństwa Narodowego – zgodnie z założeniami - zbliża się do półmetka. Wnioski z dyskusji przeprowadzonej podczas konferencji plenarnej zostaną wykorzystane przez Zespół Interesów Narodowych i Celów Strategicznych (na zasadzie sprzężenia zwrotnego). Wpłyną również na kierunek prac prowadzonych przez Zespół Koncepcji Działań Strategicznych oraz Zespół Systemu Bezpieczeństwa Narodowego w kolejnych etapach SPBN.

Wyzwania stojące przed unijną polityką sąsiedztwa

Unia Europejska w okresie polskiej prezydencji stać będzie przed poważnymi wyzwaniami dotyczącymi bezpieczeństwa w swoim najbliższym otoczeniu, czego wyrazem była już się rewizja Europejskiej Polityki Sąsiedztwa w maju 2011 r. Według wszelkiego prawdopodobieństwa trwać będzie kryzys w Libii (ewentualne odsunięcie Muammara Kaddafiego od władzy zakończy co najwyżej jego

gorącą fazę). UE w drugiej połowie 2011 r. podejmować będzie decyzje o uruchomieniu misji EUFOR Libya. Pogłębia się kryzys w Syrii – nie można wykluczyć, że w perspektywie kilku miesięcy dojdzie tam do interwencji zewnętrznej[6]. Ponadto ONZ ostrzega, że spod kontroli wymyka się sytuacja w Sudanie, gdzie dochodzi do coraz częstszych starć między wojskami Południa i Północy[7]. Rozwój sytuacji w Afryce Północnej już jest przedmiotem aktywności polskiej dyplomacji – minister spraw zagranicznych Radosław Sikorski przebywał 15-16 czerwca 2011 r. z dwudniową wizytą w Egipcie i Tunezji, gdzie potwierdził, że Polska w okresie swojej prezydencji będzie „adwokatem demokratycznych krajów arabskich"[8].

Podniesienia poziomu ambicji polityki sąsiedztwa UE wymaga także sytuacja na obszarze Partnerstwa Wschodniego. Permanentne łamanie praw człowieka przez reżim Alaksandra Łukaszenki skłoniło ministrów spraw zagranicznych UE do podjęcia w Luksemburgu 20 czerwca br. decyzji o wprowadzeniu nowych sankcji wobec Mińska[9]. W okresie polskiej prezydencji zmianie mogą jednak ulec uwarunkowania bezpieczeństwa wokół Białorusi, co wymusić może zniuansowanie polityki izolacji Białorusi przez Zachód.

Wizyta sekretarza Rady Bezpieczeństwa Narodowego Gruzji Giorgiego Bokerii w Warszawie 20 czerwca br. na zaproszenie szefa BBN była okazją do analizy dynamicznych zmian wokół Abchazji, Osetii Południowej, Górskiego Karabachu i Naddniestrza. UE w trakcie polskiej prezydencji może być zmuszona do zajęcia wyraźnego stanowiska *vis-à-vis* Rosji w odniesieniu do „zamrożonych konfliktów".

Polska obejmuje prezydencję w Radzie UE w nader skomplikowanym momencie dla polityki sąsiedztwa w wymiarze bezpieczeństwa. Rozwijające się w szybkim tempie kryzysy w otoczeniu UE wpłyną na możliwości i kierunki polskiego zaangażowania w trakcie drugiego półrocza 2011 r. Mimo że po wejściu w życie traktatu lizbońskiego rola prezydencji w obszarze unijnej polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obronnej została ograniczona na rzecz wysokiego przedstawiciela oraz stałego przewodniczącego Rady Europejskiej, sprawowanie rotacyjnego przywództwa w UE stanowi dla Polski dodatkowy bodziec do zajęcia aktywnej postawy w kwestiach zagranicznych.

W najbliższym sąsiedztwie UE dochodzi do poważnych turbulencji: nie jest jasne, czy „arabska wiosna" rozpocznie proces demokratyzacji świata muzułmańskiego, czy wzmocni siłę ekstremizmów; pogarsza się sytuacja na Białorusi; w niektórych państwach Partnerstwa Wschodniego obniżają się standardy demokratyczne, co stawia pod znakiem zapytania utrzymanie dla nich wsparcia unijnego na dotychczasowym poziomie; nierozwiązane pozostają grożące eskalacją konflikty w państwach poradzieckich (Górski Karabach, Gruzja) i na Bliskim Wschodzie (Syria, Autonomia Palestyńska); zagrożenia migracyjne mające źródło w państwach ościennych, w połączeniu z kryzysem ekonomicznym, podmywają solidarność europejską i mogą spowolnić proces integracji z Unią państw Bałkanów Zachodnich oraz opóźnić liberalizację ruchu osobowego z Europą Wschodnią. Ponadto coraz aktywniejszą politykę w sąsiedztwie UE prowadzą państwa dążące do odbudowania swojego tradycyjnie silnego statusu w regionie (Turcja, Rosja), które połączone są z Unią

więzami współpracy, ale i rywalizacji. Dodatkowe wyzwania powstają w sferze bezpieczeństwa energetycznego (nadanie dynamiki projektowi południowego korytarza dostaw surowców, wdrożenie unijnego *acquis* w państwach Europy Wschodniej i być może Południa w ramach Wspólnoty Energetycznej).

UE nie powinna reagować na wymienione powyżej wyzwania, zamykając się przed światem zewnętrznym. Tylko odważne sformułowanie unijnej oferty dla sąsiadów Europy pozwoli odwrócić zachodzące tam negatywne procesy. Wyrazem takiego myślenia jest rosnąca aktywność dyplomatyczna Polski w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie, a także ożywienie kontaktów z państwami Partnerstwa Wschodniego. Podstawowymi celami RP pozostają utrzymanie zaangażowania Unii na Wschodzie (którego nieodzowną częścią będzie transfer standardów UE w Europie Wschodniej) oraz wsparcie procesów demokratyzacyjnych w Afryce Północnej. Tylko taka kombinacja może zapewnić Europie stabilne otoczenie międzynarodowe i tym samym przyczynić się do trwałego zapewnienia jej bezpieczeństwa.

20-lecie traktatu polsko-niemieckiego

17 czerwca 2011 r. minęło 20 lat od podpisania Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy między Polską a Niemcami[10]. Z okazji rocznicy prezydent Bronisław Komorowski udał się z wizytą do Berlina, gdzie spotkał się z prezydentem Niemiec Christianem Wolffem oraz wygłosił przemówienie na Uniwersytecie Humboldtów.

Z kolei w Warszawie odbyło się wspólne posiedzenie rządów Polski i Niemiec pod przewodnictwem premiera Donalda Tuska i kanclerz Angeli Merkel. Po posiedzeniu premier D. Tusk oświadczył, że relacje polsko-niemieckie są przykładem dla całej Europy, a dzięki interwencji kanclerz A. Merkel udało się zbliżyć stanowiska w wielu spornych sprawach związanych m.in. z gazociągiem Nord Stream, połączeniami kolejowymi oraz sytuacją Polaków mieszkających w Niemczech. Kanclerz A. Merkel zadeklarowała, że Niemcy będą wspierać Polskę w czasie jej przewodnictwa w Radzie UE[11].

Zarówno wizyta prezydenta Polski w Berlinie, jak i wspólne posiedzenie rządów Polski i Niemiec w Warszawie – przy okazji którego podpisano umowę ramową o współpracy obronnej – potwierdzają dobry klimat współpracy w stosunkach polsko-niemieckich. To od jakości bilateralnych stosunków między oboma państwami będzie zależała przyszłość wielu polityk Unii Europejskiej.

Niemcy, obok Francji i Polski, są sygnatariuszem listu ministrów spraw zagranicznych i obrony do szefowej unijnej dyplomacji z grudnia 2010 r., w którym postulowane było wzmocnienie Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Silne poparcie Berlina dla tego priorytetu polskiej prezydencji w Radzie UE jest konieczne dla uzyskania widocznych efektów. Jako najważniejsze kwestie oba państwa będą traktować przede wszystkim urzeczywistnienie reformy grup bojowych UE (weimarska grupa bojowa jest tworzona jako wzorzec) oraz rozwój koncepcji łączenia i udostępniania zdolności (*pooling and sharing*).

Współpraca polsko-niemiecka będzie również kluczowa dla dalszego

zaangażowania UE poza jej granicami. Zarówno stanowisko Berlina, jak i Polski zakłada, że „arabska wiosna" stymulować będzie wzrost ambicji UE w zakresie polityki sąsiedztwa, w tym transformacji, demokratyzacji i budowania gospodarki wolnorynkowej w państwach Partnerstwa Wschodniego. Oba państwa będą dążyć do niepogłębiania dysproporcji w finansowaniu wymiarów południowego i wschodniego polityki zagranicznej UE.

W kontekście NATO Polska i Niemcy opowiadają się za jak najszybszą implementacją zapisów nowej Koncepcji Strategicznej. Kierunek reformy Bundeswehry wskazuje, że Berlin będzie dążył do podkreślania znaczenia zarządzania kryzysowego i bezpieczeństwa kooperatywnego. W interesie Polski leży zachowania równowagi między tymi dwoma aspektami działań podejmowanych przez NATO a obroną kolektywną.

Porozumienie między BOR a amerykańskimi służbami specjalnymi

16 czerwca 2011 r. w trakcie obchodów święta Biura Ochrony Rządu (BOR) została podpisana deklaracja współpracy między Biurem a amerykańskimi służbami: Secret Service i Diplomatic Security Service [12]. Podpisane porozumienie między BOR a Secret Service, ochraniającą prezydenta USA, a także amerykańską służbą zajmującą się ochroną placówek dyplomatycznych – Diplomatic Security Service – dotyczy wzajemnej współpracy w dziedzinie wymiany doświadczeń i informacji, szkoleń funkcjonariuszy, ochrony placówek dyplomatycznych oraz wsparcia w sytuacjach zagrożenia podczas służby na terenach ogarniętych konfliktami zbrojnymi m.in. w Iraku.

Wizyta przedstawicieli amerykańskich służb była podziękowaniem za zabezpieczenie przez BOR niedawnej wizyty prezydenta Baracka Obamy w Polsce. Wysoko doceniono prace i działania BOR oraz zaangażowanie całego kraju, w tym Biura, w walkę z zagrożeniami terrorystycznymi[13].

Podpisanie porozumienia między BOR a Secret Service i Diplomatic Security Service trzeba traktować jako wyraz zaufania partnerów amerykańskich do polskich służb. Tym bardziej, że – według słów szefa Biura gen. dyw. Mariana Janickiego – jest to jedyne tego rodzaju porozumienie USA z krajem europejskim. Stanowi to również wyraźny sygnał świadczący o tym, że służby specjalne USA i BOR spełniają te same standardy przygotowania do realizacji zadań. Porozumienie usankcjonuje i uporządkuje dotychczasową doraźną współpracę, dając ramy do wspólnych, systematycznych działań w dłuższej perspektywie.

Współpraca w zakresie informacji i wymiany doświadczeń będzie szczególnie istotna w związku z prezydencją Polski w Radzie Unii Europejskiej. Niezbędne będzie bowiem zabezpieczenie licznych delegacji zagranicznych odwiedzających Polskę. Ponadto dużym wyzwaniem będzie zapewnienie bezpiecznego przebiegu EURO 2012, a BOR – realizując zadania pozostające w zakresie jego kompetencji – będzie mógł dzięki porozumieniu liczyć na stronę amerykańską, w szczególności w kwestii zagrożeń o charakterze terrorystycznym.

Bardzo ważnym elementem deklaracji podpisanej z Diplomatic Security Service są zapisy mające zapewnić polskim funkcjonariuszom BOR pełniącym służbę na terenach objętych konfliktem zbrojnym pomoc w sytuacjach ekstremalnych. Przykładem takiej sytuacji był zamach na ambasadora Polski w Iraku gen. Edwarda Pietrzyka, w czasie którego zginął oficer Biura Bartosz Orzechowski, a trzech innych zostało rannych. Zaangażowanie Polski w Iraku i Afganistanie sprawia, że zagrożenia pozostają aktualne i wszelka pomoc będzie nieoceniona.

Ćwiczenia służb kontrwywiadowczych w Polsce

15 czerwca 2011 roku w Krakowie zakończyły się trwające kilkanaście dni ćwiczenia wojskowych służb kontrwywiadowczych z 25 państw członkowskich NATO i ośmiu innych organizacji[14]. Ćwiczenia odbywały się na terenie 2 Korpusu Zmechanizowanego im. gen. broni Władysława Andersa, a ich głównym celem było pogłębienie wzajemnej, partnerskiej współpracy w zakresie ochrony kontrwywiadowczej członków Sojuszu, uwzględniającej również trwającą operację ISAF w Afganistanie[15].

Brak szczegółów dotyczących tego rodzaju ćwiczeń jest uzasadniony ze względu na ich specyfikę. Według oficjalnych danych uczestniczyło w nich około 200 osób i były one przygotowywane przez dowództwo NATO SHAPE. Ćwiczono scenariusze zdarzeń dotyczące penetracji szpiegowskiej wewnętrznych struktur NATO, zagrożeń terrorystycznych i działań na misjach.

Istotne jest, że w tym roku ćwiczenia te odbyły się po raz pierwszy w Polsce (ćwiczenia co roku organizowane są przez dowództwo NATO na terenie innego państwa członkowskiego) i wpisują się w ciąg innych wydarzeń organizowanych w Polsce, a mających znaczenie dla bezpieczeństwa Sojuszu. Należały do nich między innymi zorganizowane w ubiegłym miesiącu w Warszawie posiedzenie wyjazdowe Wojskowego Komitetu Wywiadowczego NATO, konferencje dowódców i oficerów wojsk specjalnych oraz komendantów i rektorów uczelni i akademii obrony narodowej z państw Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Doskonalenie umiejętności polskich służb kontrwywiadowczych jest ważnym elementem w kontekście zbliżającego się w 2014 roku osiągnięcia przez polskie Dowództwo Wojsk Specjalnych statusu ramowego dowództwa NATO, czyli zdolnego do prowadzenia i kierowania operacjami specjalnymi w Sojuszu.

Należy podkreślić, że znaczenie tych ćwiczeń jest szczególnie ważne dla wojskowych służb kontrwywiadowczych w Polsce, które po kilku latach funkcjonowania – od chwili ich reorganizacji – stają się cenionym graczem w Sojuszu, doskonalą swoje umiejętności ćwicząc z partnerami i realizując praktyczne zadania kontrwywiadowcze w Afganistanie.

Nowelizacja prawa atomowego jako prawny instrument rozwoju polskiego sektora jądrowego i promocji energetyki jądrowej

16 czerwca 2011 r. prezydent Bronisław Komorowski podpisał przyjętą przez Sejm 13 maja 2011 r. nowelizację ustawy – Prawo atomowe. Akt ten wdraża do prawa krajowego postanowienia dyrektywy Rady Europy z 25 czerwca 2009 r., ustanawiającej wspólnotowe ramy bezpieczeństwa obiektów jądrowych.

Dyrektywa wprowadza obowiązek ustanowienia i utrzymywania przez państwa członkowskie krajowych ram prawnych, regulacyjnych i organizacyjnych bezpieczeństwa obiektów jądrowych, które przypisują odpowiedzialność za te obiekty danym organom państwa i zapewniają koordynację między nimi. Dyrektywa wzmacnia rolę i niezależność właściwych organów regulacyjnych działających w państwach członkowskich, a także wzmacnia zasadę odpowiedzialności krajowej oraz zasadę pierwotnej odpowiedzialności posiadacza zezwolenia za bezpieczeństwo obiektów jądrowych[16].

Obowiązujące przepisy ustawy – Prawo atomowe dostosowane są do obecnego stanu polskiego sektora jądrowego i w pełni odpowiadają potrzebom regulacji eksploatowanych w Polsce obiektów jądrowych i nadzoru nad nimi. Jednak wyrażony w „Polityce energetycznej Polski do 2030 r.” zamiar budowy w Polsce pierwszej elektrowni jądrowej stworzył potrzebę prawnego określenia wymogów bezpieczeństwa i kontroli dotyczących lokalizacji, projektowania, budowy, rozruchu i eksploatacji oraz likwidacji obiektów jądrowych. Wymogi te ujęte są właśnie w podpisanej przez prezydenta nowelizacji prawa atomowego. Warto przy tym dodać, że ustawa ta reguluje również kwestie rozwoju i promocji energetyki jądrowej, co w sektorze jądrowym stanowi *novum*. Problem ten nabiera szczególnego znaczenia w kontekście obaw społecznych związanych z planami budowy elektrowni jądrowej w Żarnowcu oraz awariami w Czarnobylu i Fukushimie.

NAJNOWSZE PUBLIKACJE BIURA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO DOSTĘPNE NA STRONIE WWW.BBN.GOV.PL

- Analiza BBN: "Aktywizacja jemeńskich struktur Al-Kaidy Półwyspu Arabskiego"
- Opracowany w BBN projekt ustawy o cyberbezpieczeństwie przesłany do Sejmu
- Kwartalnik BN: "Wojna cybernetyczna"

Przypisy:

[1] White House z 22 czerwca 2011 r.
[2] nato.int z 23 czerwca 2011 r.
[3] PAP z 23 czerwca 2011 r.
[4] IAR z 23 czerwca 2011 r.
[5] bbn.gov.pl z 16 czerwca 2011 r.
[6] Associated Press z 21 czerwca 2011 r., RIA Novosti z 20 czerwca 2011 r., Reuters z 20 czerwca 2011 r.
[7] The New York Times z 15 czerwca 2011 r.
[8] IAR z 17 czerwca 2011 r.
[9] PAP z 20 czerwca 2011 r.
[10] Deutsche Welle z 17 czerwca 2011 r.
[11] PAP z 21 czerwca 2011 r.
[12] bor.gov.pl z 21 czerwca 2011 r.
[13] PAP z 16 czerwca 2011 r.
[14] army.mil.pl z 15 czerwca 2011 r.
[15] PAP z 15 czerwca 2011 r.
[16] PAP z 18 czerwca 2011 r.

Kolegium redakcyjne: Zdzisław Lachowski (przewodniczący), Marek Ajnenkiel, Łukasz Kulesa, Krzysztof Liedel, Jarosław Padzik, Paweł Pietrzak

Redaktor naczelny: Zdzisław Lachowski
Redaktor prowadzący: Marek Ajnenkiel
Redaktorzy: Katarzyna Przybyła, Michał Grzelak, Monika Biernat

Komentarze opracowali:
Dominik Jankowski
Sławomir Kamiński
Marek Kostro
Łukasz Kulesa
Jarosław Padzik
Przemysław Siejczuk
Paweł Świeżak